

Vefrit fjármálaráðuneytisins

12. júní 2008

Þáttaskil í efnahagsmálum á Norðurlöndunum

Á fundi fjármálaráðherra Norðurlandanna sem haldinn var nýlega í Stokkhólmi var staða og horfur í efnahagsmálum til umræðu eins og venja er til. Norðurlöndin, að Íslandi undanskildu, eru jafnan efnahagslega vel í takt við hvert annað. Hagvöxtur hefur verið nokkuð jafn og stöðugur á undanföllum árum og hefur verið vaxandi ef eitthvað er. Nú er hins vegar komið að þáttaskilum. Reiknað er með því að hagvöxtur dragist saman á þessu ári. Er gert ráð fyrir áframhaldandi samdrætti á hagvexti á næsta ári á Norðurlöndunum öllum.

Verðbólga er að aukast á Norðurlöndunum líkt og annars staðar í heiminum meðal annars vegna hækkandi olíu- og hráefnaverðs. Í Danmörku var verðbólgan til að mynda ekki nema um 1% um mitt síðasta ár en mælist um 3% nú um stundir. Svipaða sögu má segja af Svíþjóð þar sem árshraði hennar er 4% í nýjustu mælingu. Í Noregi jókst verðbólgan umtalsvert á seinni hluta síðasta árs og mældist um 4% um sl. áramót eftir að hafa verið lítil sem engin um mitt ár.

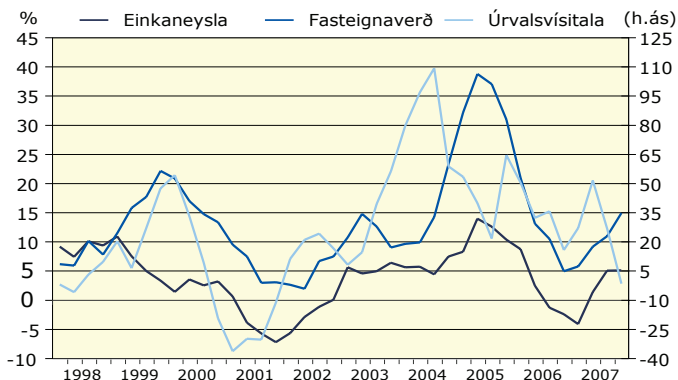
Dregið hefur úr atvinnuleysi á Norðurlöndunum á undanföllum árum samfara auknum vexti á vinnuafninu. Atvinnuleysi í Danmörku mælist nú minna en áður var talið mögulegt og er gert ráð fyrir að það fari niður fyrir 2% en taki síðan að aukast aftur á næsta ári. Sömu sögu má segja um Noreg þar sem verið hefur innflutningur vinnuafns líkt og í Danmörku. Í Svíþjóð hefur einnig dregið úr atvinnuleysi á undanföllum árum. Gert er ráð fyrir því að það haldist áfram í kringum 4%. Í Finnlandi er spáð 6% atvinnuleysi á árinu en dregið hefur jafnt og þétt úr því frá því er það var um 18% á fyrri hluta síðasta áratugar.

Sveiflur í vexti einkaneyslu

Í [þjóðhagsskýrslu fjármálaráðuneytisins](#) sem kom út í apríl sl. var fjallað um hagræna þætti sem útskýra sveiflur í einkaneyslu. Fjallað var um kenningu Milton Friedman um frambúðartekjur (Permanent Income Hypothesis) sem kom fram 1957 og hefur oft verið notuð til að skýra út hvers vegna sveiflur í einkaneyslu eru minni en sveiflur í tekjum, en það mun vera raunin í flestum þróuðum hagkerfum. Í sem stystu máli er kenningin sú að neysla á hverjum tíma ráðist ekki eingöngu af tekjum þess tíma heldur einnig af áætluðum tekjum til langs tíma. Einstaklingur sem lifir samkvæmt þessari kenningu eyðir meira en hann aflar þegar tekjur eru verulega rýrari heldur en vænst er til langframa og sömuleiðis eyðir hann minna en hann aflar ef hann býr við uppgrip sem ekki eru varanleg. Kenningin gengur út frá að fólk vilji hafa neyslu sína sem jafnasta og stilli neysluna við nokkurs konar áætlað tekjumeðaltal.

Einkaneysla svarar til u.þ.b tveggja þriðju hluta landsframleiðslunnar, þannig að mikilvægt er að fá hugmynd um hvað drífur einkaneysluna áfram og þá helst hvað drífur sveiflurnar. Á Íslandi er ljóst að sterk samband er á milli einstakra neysluliða, eins og bílainnflutnings, og gengis krónunnar, en aðrir þættir vega einnig þungt í að skýra sveiflur í einkaneyslu.

Vöxtur einkaneyslu á mann, íbúðaverðs og hlutabréfaverðs

Við getum skoðað eftirfarandi líkan af einkaneyslu:

$$C = m1 * H + m2 * TW + m3 * FW$$

þar sem H er mannauður, TW er áþreifanlegur auður og FW er fjárhagsauður. Sem staðgengla fyrir þessar stærðir notum við kaupmátt ráðstöfunartekna fyrir H, íbúðaverð á höfuðborgarsvæðinu í stað TW og úrvalsvísitalu kauphallar í stað FW. Raðir með þessum gögnum eru afar stuttar, þ.e.a.s. við höfum ekki þessar fjórar stærðir fyrir þjóðfélagið í heild nema frá 1994 og þá á ársgrundvelli. Með svo lítið af gögnum getum við ekki metið flókin sambönd. Þó virðist á myndinni vera góð fylgni milli einkaneysluvaxtar á mann og íbúðaverðspróunar.

Tölfræðiþróf virðast ennfremur staðfesta það. Íbúðaverðspróun er verulega marktæk sem mælikvarði á einkaneyslupróun. Þetta á við hvort sem við skoðum allt tímabilið eða eingöngu frá árinu 2000. Með öðrum orðum þá gefur kaupmáttarþróun síðustu tólf ára minni vísbendingar um einkaneyslu en íbúðaverð.

Með þetta bak við eyrað getum við nú stækkað gagnamengið með skoðun ársfjórðungsgagna frá og með árinu 1998. Þar höfum við einkaneyslu, íbúðaverð og hlutabréfaverð. Hér er sama upp á teningnum þ.e.a.s. hlutabréfaverðið er mun minna marktækt í einkaneyslu heldur en íbúðaverð. Engin tafir gildi íbúða- eða hlutabréfaverðs reynast marktæk við tölfræðilega skoðun á líkaninu.

Það að hlutabréfaauður vegi minna en íbúðarauður kemur síður en svo á óvart. Það er þekkt að jadarneyslunheigð til að eyða fjármagnsauði er mun minni en hvatinn sem húsnæðisauður er.

Samþykkt lög á vorþingi

Á síðastliðnu vorþingi Alþingis voru afgreidd sem lög eftirfarandi tíu lagafrumvörp sem fjármálaráðherra lagði fram.

Lög um breyting á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt, og fleiri lögum (breytingar á reglum um skattskyldu söluhagnaðar, stofnun sérstakrar starfseiningar innan skattkerfisins sem hafi með höndum umsýslu með skattamálum stórfyrirtækja)

Lög um breyting á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt og lögum nr. 86/2007, um skattlagningu kaupskipaútgerðar (hækkun persónuafsláttar, lækkun á tekjuskatti lögaðila, hækkun barnabóta, hækkun á eignarviðmiðunarmörkum vaxtabóta, breytingar á skattalegri meðferð á gengishagnaði og gengistapi)

Lög um breyting á lögum nr. 36/1978, um stimpilgjald (niðurfelling stimpilgjalds af veðlánun sem gefin eru út til fjármögnunar fyrstu kaupa á íbúðarhúsnæði)

Lög um uppbót á eftirlaun (uppbót á eftirlaun til þeirra sem hafa engin eftirlaun úr lífeyrissjóði eða eftirlaun sem ekki ná 25.000 kr.)

Lög um endurskoðendur (ný heildarlög, innleiðing á EES-reglum)

Lög um breyting á lögum nr. 3/2006, um ársreikninga (EES-reglur, endurskoðunarnefndir o.fl.)

Lög um breyting á lögum nr. 2/1995, um hlutafélög, og breyting á lögum nr. 138/1994, um einkahlutafélög (EES-reglur, rafræn skráning upplýsinga í hlutafélagaskrá)

Lög um breyting á lögum nr. 6/2001, um skráningu og mat fasteigna (breytingar á starfsemi og fjármögnun Fasteignamat ríkisins)

Lög um heimild ríkissjóðs Íslands til sérstakrar lántöku á árinu 2008 (fjármálaráðherra heimilt að taka lán fyrir allt að 500 milljörðum króna eða jafnvirði þeirrar fjárhæðar í erlendri mynt og endurlána Seðlabanka Íslands þann hluta sem tekinn verður að láni í erlendri mynt)

Lokafjórðing 2006

Á vorþinginu náðist ekki að afgreiða frumvarp fjármálaráðherra til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisséttinda og starfsemi lífeyrissjóða, sem kveður á um að lífeyrissjóðum verði heimilt að taka þátt í skipulegum lánamarkaði með verðbréfi, auk annarra smærri breytinga á lögnum.

Tekjur ríkissjóðs janúar – apríl		
12 mánaða breyting (%)	2007	2008
Skatttekjur og trygg.gjöld	18,1	7,0
Skattar á tekjur og hagnað	22,3	11,1
Eignarskattar	-0,7	-17,8
Skattar á vöru og þjónustu	16,2	3,7
Tryggingagjöld	12,0	4,9
Tekjur alls	19,5	8,0

Gjöld ríkissjóðs janúar – apríl		
12 mánaða breyting (%)	2007	2008
Almenn opinber þjónusta	14,9	12,8
Heilbrigðismál	8,6	7,2
Alm.trygg. & velferðarmál	15,4	9,1
Efnahags- og atvinnumál	20,6	4,8
Menntamál	11,3	12,0
Gjöld alls	13,3	10,0

Afkoma ríkissjóðs janúar – apríl		
Milljónir króna	2007	2008
Handbært fé frá rekstri	30.885	28.379
Hreinn lánsfjárfjófnuður	1.484	26.025
Afborgun lána	-32.024	-804
Brúttó lánsfjárfjófnuður	-31.864	23.901
Lántökur	46.052	9.701
Breyting á handbæru fé	14.188	33.602

Ýmsar hagtölur		
12 mánaða breyting (%)	2007	2008
Verðbólga (maí)	4,7	12,3
Kjarnaverðbólga (maí)	5,7	10,8
Launavísitala (apríl)	9,8	8,2
Heildarvelta (jan.-febr.)	16,2	9,0
Smásöluvelta (jan.-febr.)	4,2	7,3
Atv.leysi, árst.leiðr. (maí)	1,1	1,0